

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-ЖА ЦЕЦКА ЦАЧЕВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА 43-ТО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ЦАЧЕВА,

До омбудсмана на Република България са постъпили и продължават да постъпват множество жалби и сигнали, свързани с дейността на съдебните изпълнители. През последните няколко години в институцията се наблюдава тенденция за увеличаване на жалбите в сферата на съдебното изпълнение като от началото на 2016 г. до месец август са постъпили 413 жалби. Банки, небанкови финансови институции, монополисти предпочитат да възлагат за събиране вземанията си на частните съдебни изпълнители, защото получават по-бърза възвръщаемост, но това не следва да е за сметка на нарушаване на законните права на длъжника. Както посочват самите жалбоподатели, „ограбването на българските граждани по най-безпрецедентен начин“ става благодарение на широките правомощия на частните съдебни изпълнители и на някои от действащите разпоредби в Гражданския процесуален кодекс, касаещи заповедното и изпълнителното производство.

Безспорно е, че принудителното изпълнение представлява изключително важна държавна функция, която обаче се характеризира със сериозна намеса в правната сфера на гражданите и води до значително засягане на техни права. Анализът на постъпилите в институцията сигнали показва повтаряемост на проблемите от предходни години и липса на воля за преодоляването им. Жалбоподателите търсят моето съдействие във връзка с налагани от съдебните изпълнители запори на трудово възнаграждение и пенсия, запори върху банкови сметки, по които се превежда несеквестрируем доход, изнасяне на публична продан на единствено жилище, прекомерност на начислените такси и разноски и др. Като национален омбудсман не мога да остана безучастна към изложените от гражданите проблеми и установени нередности. Считаю, че са наложителни законодателни промени в заповедното и изпълнителното производство и в правната уредба на дейността на частните съдебни изпълнители с цел да се гарантира справедлив и балансиран нормативен подход, който да ограничи сериозните пораженията върху съдбите на хиляди български семейства.

Особено чувствителна тема, която вълнува българското общество, е тази за банките и законово уредената възможност привилегировано да събират свои вземания (ГПК). Целта на направените предложения в чл. 417 от Гражданския процесуален кодекс е да се гарантира справедливост, равнопоставеност и защита на длъжниците на банки, които са в невъзможност да погасяват задълженията си. Ето защо се предлага или да се изключат изцяло банките от възможността да се снабдяват със заповед за

незабавно изпълнение, или да се даде възможност на длъжника, когато е потребител, да подаде възражение, с което да спре принудителното изпълнение.

Голям брой жалби постъпват в институцията и по повод на претендираните от монополните дружества, юридически лица и държавни и местни органи юрисконсултски възнаграждения. С присъждането им, дългът на гражданите нараства многократно и те се натоварват допълнително с големи и често непосилни за тях суми. Ето защо от особена важност е необходимостта от промяна в разпоредбата на чл. 78, ал. 8 от ГПК като се преустанови изцяло присъждането на юрисконсултски възнаграждения на монополни дружества, юридически лица и еднолични търговци. Следва да се отчете, че юрисконсултът работи на трудов договор при съответната страна и за изпълнение на неговата трудова функция му се дължи трудово възнаграждение, което няма никаква връзка със стойността на предмета на делото. Това трудово възнаграждение е включено в цената на услугата, която предлага монополното дружество. Работодателят не заплаща на юрисконсулта възнаграждение като на адвокат и не би следвало и длъжникът да му заплаща такова чрез присъдените разноси.

Отправените до мен искания на гражданите и изложените в жалбите проблеми ме мотивираха да предложа и промени в чл. 426 от ГПК, насочени към постигане на пропорционалност, съразмерност и адекватност на използваната спрямо длъжниците правна принуда, тъй като често частните съдебни изпълнители използват несъответстващи на размера на задължението изпълнителни способности.

Важно е да бъде регламентирана и възможността за обжалване на оценката на недвижим имот, определена или приета от съдебния изпълнител. При настоящата правна уредба сме свидетели на случаи, при които след извършване на публична продажба, имоти на длъжници са продадени на десетки пъти по-ниска цена от пазарната. В тази хипотеза вземането на взискателя не може да се удовлетвори изцяло и длъжникът е принуден да продължи изплащането на дълга за неопределен период от време. С оглед по-пълната защита на правата на длъжника в изпълнителното производство следва да се допусне и възможността за обжалване на отказите на съдебните изпълнители за приключване, прекратяване и спиране на изпълнителното производство.

Бях сезирана от граждани и във връзка с разпоредбата на чл. 446 от ГПК (в сила от 1 март 2008 г.), в която определянето на несеквестрируемия доход на физическите лица е обвързано с размера на минималната работна заплата. В сегашния си вид разпоредбата е на практика неприложима, тъй като при приемането ѝ минималната работна заплата е била размер на 220 лв. и е променяна неколkokратно, а регламентираната в разпоредбата минимална граница от 300 лв. не е била актуализирана нито веднъж. Вследствие на това немалка част от длъжниците търпят по-неблагоприятни условия и в този смисъл съм предложила промяна на текста. Предлагам и нормативно разрешение за случаите, в които се налага заповед за спиране на средства по банкова сметка, които са от трудово възнаграждение или пенсия до размера на минималната работна заплата, както и от помощи и обезщетения. Считаю, че е важно това да се регламентира изрично, за да се избегнат случаите, в които цели семейства остават без средства за препитание месеци наред.

От особена важност за длъжниците е въпросът с прекомерните такси, които събират частните съдебни изпълнители и които понякога надвишават в пъти задължението. Изготвеното от мен предложение за промяна в Закона за частните

съдебни изпълнители е размерът на таксите да не надвишава размера на задължението, както и в случай на плащане в срока за доброволно изпълнение да не се събират такси. Това ще облекчи една огромна част от длъжниците, а в същото време няма да се блокира дейността на съдебното изпълнение.

Във връзка с горното и на основание чл. 42 от Правилника за организацията и дейността на омбудсмана, и в изпълнение на поетия от мен ангажимент пред българските граждани за защита на техните права, Ви представям предложенията за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс. Моля да предоставите предложенията на народните представители за обсъждане и евентуално внасяне в Народното събрание.

Прилагам проект на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс.

С уважение,

МАЯ МАНОЛОВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЗАКОН

за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс

(Обн. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., изм. ДВ. бр.63 от 15 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 28 Април 2009г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.47 от 23 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.13 от 16 Февруари 2010г., изм. ДВ. бр.100 от 21 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.5 от 14 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.49 от 29 Юни 2012г., доп. ДВ. бр.99 от 14 Декември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.50 от 3 Юли 2015г., доп. ДВ. бр.15 от 23 Февруари 2016г., изм. ДВ. бр.43 от 7 Юни 2016г.)

§ 1. В чл. 47 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 се създава изречение трето: „Невъзможността да бъде намерен ответника, трябва да бъде констатирана с най-малко три посещения на адреса с интервал от поне една седмица между всяко от тях.“

2. В ал. 3, изречение първо, думите „указва на ищеца да представи справка“ се заменят със „служебно извършва проверка“.

§ 2. Чл. 78, ал. 8 се отменя.

Вариант I.

§3. В чл. 417, т. 2 думите „общините и банките“ се заменят с „и общините“.

Вариант II.

§3. В чл. 420, ал. 1 след думите „и договорите“ се добавя „или когато длъжникът е потребител.“

§4. В чл. 426, ал. 2 се създава изречение четвърто: „Когато удовлетворяването може да се осъществи чрез един начин за изпълнение, съразмерен със задължението, съдебният изпълнител не може да използва другите посочени от вискателя начини за изпълнение.“.

§ 5. В чл. 435 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 2 след думата „обжалва“ се добавя „оценката, определена или приета от съдебния изпълнител при извършването на описа“ и се създава изречение второ: „Длъжникът може да обжалва и отказа за приключване, прекратяване и спиране на принудителното изпълнение.“.

2. В ал. 4 се създава ново изречение второ: „Жалбата на третото лице спира изпълнението по отношение на тези вещи.“, а досегашното изречение второ става изречение трето.

3. Създава се нова ал. 5:

„(5) Лицата по ал. 3 и 4 може да обжалват действията на съдебния изпълнител на основание допуснати нарушения при подготовката и провеждането на публичната продажба, засягащи надлежното уведомяване, описа и оценката.“

5. Досегашната ал. 5 става ал. 6.

§ 6. В чл. 446 се правят следните изменения и допълнения:

1. Ал. 1 се изменя така:

„(1) Когато изпълнението е насочено върху трудовото възнаграждение или върху друго възнаграждение за труд, както и върху пенсия, чийто размер е над минималната работна заплата, удържането се извършва при спазване на ограниченията, определени в акт на Министерския съвет.“

2. Създават се ал. 5 и 6:

„(5) Несеквестрируеми са и доходите от трудово възнаграждение или пенсия до размера на минималната работна заплата, както и от помощи и обезщетения съгласно друг нормативен акт, получавани по банкова сметка от длъжника, освен за задължения за издръжка.“

„(6) Когато от основанието за постъпилите суми по банковата сметка на длъжника е видно, че същите представляват несеквестрируем доход по смисъла на ал. 5, банката уведомява съдебния изпълнител за причината за неизпълнението на заповедното съобщение.“.

§ 7. В чл. 454, ал. 1 думите „30 на сто“ се заменят с „20 на сто“.

§8. В чл. 489, ал. 2, изречение второ думите „повече наддавателни предложения“ се заменят със „само едно наддавателно предложение“ и изречение трето се заличава.

§ 9. В чл. 494, ал. 2 думите „80 на сто“ се заменят с „90 на сто“.

§ 10. В чл. 508, ал. 3 след думата „сума“ се добавя „до размера на претенцията“.

§11. В чл. 519, ал. 1 се добавя изречение второ: „Не се допуска изпълнение срещу имоти, вещи и вземания – държавна или общинска публична собственост“.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 12. Висящите до влизането в сила на този закон производства се довършват по досегашния ред.

§ 13. (1) Министерският съвет издава акта по чл. 446, ал. 1 в тримесечен срок от влизането в сила на този закон.

(2) До влизането в сила на акта по ал. 1 удържането се извършва по досегашния ред.

§ 14. В Закона за частните съдебни изпълнители (Обн. ДВ. бр.43 от 20 Май 2005г., изм. ДВ. бр.39 от 12 Май 2006г., изм. ДВ. бр.31 от 13 Април 2007г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.64 от 7 Август 2007г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.49 от 29 Юни 2012г.) се правят следните изменения и допълнения:

1.В чл. 78 се създава нова ал. 5:

„(5) Сборът на всички такси по изпълнението не може да надвишава размера на задължението“.

2.В чл. 83 се създава нова ал. 4:

„(4) Върху сумата, която длъжникът е погасил в срока за доброволно изпълнение, такса не се събира. “

§ 15. В Закона за съдебната власт (Обн. ДВ. бр.64 от 7 Август 2007г., последно изм. и доп. ДВ. бр.62 от 9 Август 2016г.) се правят следните изменения и допълнения: В чл. 264, алинея 2, изречение 2 след думите „събиране на“ се „публични вземания“, а думите „на органите на съдебната власт“ се заличават.

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс

Заповедното и изпълнителното производство в настоящата си регламентация съдържат много разпоредби, които не предвиждат достатъчно гаранции за ефективна защита правата на българските граждани. Това, в съчетание с широките правомощия на частните съдебни изпълнители, на които банки, небанкови финансови институции и монополисти предпочитат да възлагат за събиране вземанията си, е за сметка на законните права на длъжника. Наложителни са законодателни промени, които да гарантират справедлив и балансиран изпълнителен процес, който да ограничи засягането на правата на длъжниците.

Сред целите на предлагания законопроект е да се подобри процедурата по призоваването като се предоставят допълнителни гаранции за полагане на всички усилия за намиране и уведомяване на длъжника.

Необходима е и съществена промяна в разпоредбата на чл. 78, ал. 8, поради което се предлага изцяло да отпадне възможността да се присъждат юрисконсултски възнаграждения в полза на монополни дружества, юридически лица и еднолични търговци. Присъждането на юрисконсултско възнаграждение представлява възстановяване на разходи, които не са и не могат да бъдат направени, което влиза в противоречие с принципа за присъждане единствено на направените и доказани разходи и води до неоснователно обогатяване на страната, която е била защитавана от юрисконсулт – тя получава сума, равна на определеното за адвокат минимално възнаграждение, което би могло да бъде значително, тъй като в повечето случаи е пропорционално на стойността на интереса, без всъщност такива разходи да са направени. Юрисконсултът работи на трудов договор при съответната страна и за изпълнение на неговата трудова функция му се дължи трудово възнаграждение, което няма никаква връзка със стойността на предмета на делото. Работодателят не заплаща на юрисконсулта възнаграждение като на адвокат и не би следвало и длъжникът да му заплаща такова чрез присъдените разноси.

Важна е и предлаганата промяна, касаеща законово уредената възможност на банките привилегировано да събират свои вземания по реда на чл. 417, т. 2 от ГПК. Целта на направените предложения е да се гарантира справедливост, равнопоставеност и защита на длъжниците на банки, които са в невъзможност да погасяват задълженията си. Ето защо се предлага или да се изключат изцяло банките от възможността да се снабдяват със заповед за незабавно изпълнение, или да се даде възможност на длъжника, когато е потребител, да подаде възражение, с което да спре принудителното изпълнение.

Предложеното допълнение на чл. 426 от Гражданския процесуален кодекс цели да постигне пропорционалност, съразмерност и адекватност на използваната спрямо длъжниците правна принуда.

Изключително важно за длъжниците е и да бъде регламентирана възможността за обжалване на оценката на недвижим имот, определена или приета от съдебния изпълнител. При настоящата правна уредба сме свидетели на случаи, при които след

извършване на публична продажба, имоти на длъжници са продадени на десетки пъти по-ниска цена от пазарната. В тази хипотеза вземането на взискателя не може да се удовлетвори изцяло, а и длъжникът е принуден да продължи изплащането на дълга за неопределен период от време. С оглед необходимостта от разширяване на лимитирания кръг от действия на съдебните изпълнители, които подлежат на обжалване, на длъжника се предоставя и възможност да обжалва и откаже на съдебния изпълнител за приключване, прекратяване и спиране на изпълнителното производство.

Предлага се също при провеждането на публичната продажба на реална цена да се ограничават правата на наддавача до подаване само на едно наддавателно предложение в разпоредбата на 489 ГПК.

Сериозни проблеми за длъжниците създава прилагането на разпоредбата на чл. 446 от ГПК (в сила от 1 март 2008 г.), в която определянето на несеквестируемия доход на физическите лица е обвързано с размера на минималната работна заплата. В сегашния си вид разпоредбата е на практика неприложима, тъй като при приемането ѝ минималната работна заплата е била в размер на 220 лв. и е променяна неколкосткратно, а регламентираната в разпоредбата минимална граница от 300 лв. не е била актуализирана нито веднъж. Вследствие на това немалка част от длъжниците търпят по-неблагоприятни условия и в този смисъл е предложена промяна на текста като удържането следва да се извършва при спазване на ограниченията, определени в акт на Министерския съвет. Допълнително е предложено и нормативно разрешение във връзка с наложен заповор на средства по банкова сметка, по която постъпват средства от трудово възнаграждение или пенсия до размера на минималната работна заплата, както и от помощи и обезщетения.

С оглед облекчаване на положението на длъжника е предложено изменението в чл. 454, ал. 1 от ГПК като спирането на изпълнителното производство ще се осъществи при внасяне на 20 на сто от цената на задължението.

Освен гарантиране на правата на отделните длъжници, е предложена и промяна в чл. 519 от ГПК, която цели да не бъде блокирана дейността, когато длъжник се оказва цяла една община.

Предлага се още да се възложи събирането на публични вземания на държавните съдебни изпълнители, а не само на вземания на органите на съдебната власт, каквато е настоящата регламентация.

От особена важност за длъжниците е въпросът с прекомерните такси, които събират частните съдебни изпълнители и които понякога надвишават задължението. Изготвеното предложение за промяна в Закона за частните съдебни изпълнители е размерът на таксите да не надвишава задължението, както и в случай на изпълнение в срока за доброволно изпълнение да не се събират такси. Това ще облекчи една огромна част от длъжниците, а в същото време по този начин няма да се блокира дейността на съдебното изпълнение.